

SLOVENSKA.

Josip Regali: **Reliefi**. Tiskal in založil Dragotin Hribar v Ljubljani. 1905. Str. 149. — Osem „reliefov“ je zbral gospod pisatelj v tej knjižici. To so kratki obrisi, le napol izklesani z miniaturnimi potezami, začete slike, le na površini izdelane, a tam opiljene z vso skrbnostjo. To je hotel gospod pisatelj — zato piše „reliefe“. Od modernih pisateljev podobnih proizvodov, s katerimi je sedanjí književni trg preplavljen, se odlikuje Regali po tem, da si vzame za predmet kako resno misel, ki ni brez jedra. Celo moralne probleme obravnava v svojih „reliefih“ s splošnimi, nedoločnimi potezami. Vso skrb je pisatelj obrnil na to, da jezik kar mogoče stilistično okraši in nakiti. Poizkušal je semtertje posnemati tudi Cankarja, a nima tiste lahkote izraza in tiste meglene tančice, v katero zavija Cankar svoje polsnivajoče junake. Regalijevi izrazi so vkljub temu, da se trudi biti kar moči mehak, vendar bolj trdi, in včasih mu dleto izpodleti, da zaseka svoj relief preveč v globino. To se vidi posebno v „Opekarju“. Jako globoko čutena je „Mati“, povest revne vdove, ki oslepi na starost. „Pripovedka o kmetu“ je pisana jako lepo, le misel je pretirana; evangelijski svet uboštva opisuje gospod pisatelj z veliko ljubeznijo, a to ni pripovedka o kmetu, katerega naloga je delo s plugom in živino na lastnem polju. V „Gosi“ popisuje prav dobro skesanega tatu, v „Antoniji Končajevi“ pa je zašel v Ibsenove prenapete nazore o zakonu. „Daj rešenje, Gospod!“ (Psalm 12.) popisuje duševno muko zmedenega, polblaznega samomorivca; pisatelj je nameraval menda psihiatrično razlagati samoumor. „Mira“ je slika moderne kokete, ki najde namestu vživanja cinično otrpnjenost, v „Jesenskem večeru“ pa modruje pisatelj o smrti. Najprej popisuje sirovo brezčutnost kmetov, o katerih „ne ve, ali so vredni ti ljudje zaničevanja ali usmiljenja“. Da bi ti „pripusti ljudje“ delali „vse le iz instinkta“, nikakor ni res, ampak vkljub

zunanji brezčutnosti ima naš kmet ob smrti jako tehtne in trezne misli. — Dasi je v zbirki še mnogo diletantizma, kaže precej talenta.

Dr. E. L.

Martin Krpan, dramatska pripovedka v petih dejanjih. Spisal Fran Govekar. Tiskala in založila Goriška tiskarna A. Gabršček. „Martin Krpan“, o katerega uprizoritvi na ljubljanskem odru je „Dom in Svet“ že letos obilno poročal, je izšel sedaj v tisku. Tiskana igra je popravljena. Andrej ni več tako pasiven, kot je bil prej; duševni boji mu vznemirjajo srce, egoizem zavlada v njem in sebe stavi nad domovino. S tem je tudi konflikt med njim in Vladimirom obenem poostren. Nežika pa, kljub večstranski kritiki radi te hibe, ostane dekle — slovensko kmetsko dekle, ki sili za fantom. To ni slovensko, kamoli kmečko. Pa še nekaj novega beremo sedaj tiskanega. Minister šolstva in bogoslužja se je zdel gospodu pisatelju prej premalo ostro risan; zato je zdaj napravil iz njega pravega hinavca, nekakega „liberalnega klerikalca“, ki mu je vodilni stavek: „Namen posvečuje sredstvo“ (stran 72.). No, nekaj mora imeti vsaka igra, da „vleče“, in ta hinavec-„klerikalec“ bo gotovo, — vsaj na ljubljanskem odru — med nižjo inteligenco našel svoje simpatije. Ne vemo pa, če se ta že davno ovržena liberalna dogma: „Namen posvečuje sredstva“ in izrazi: „Večna lučica naj mu sveti“ (stran 111.) itd. vjemajo s tendenco igre, ki jo polaga pisatelj v usta Andreju: „Že se vam majó tla in že grmé tam v daljavi jekleni koraki novega mladega, energičnega zaroda, ki vas pahne v temo in pozabljenost“ (str. 29.). Stare, davno že zaspale in onemogle starčke buditi iz spanja ni znamenje „mladosti“. Popolnoma nepotrebno je bilo, značaj ministra Gašperja delati še bolj odiozen kot je že bil prej — a to zahteva duh časa in — glediška blagajna. Prav lepo mesto (stran 38. in 39.) je opis lepote, ki jih nudi Kranjska dežela, nekaka captatio benevolentiae. Igra nas vobče ne jezi, ker vemo, da Gašper faktično „ni naš“,

saj je pa gospod Govekar tudi jasno povedal svoje mnenje o liberalni stranki: „S sovražniki svojega ljudstva ne sedajmo nikdar za isto mizo.“ To so politične tendence v igri, ki popolnoma zakrivajo njen notranji umetniški značaj. Vse je nekako sirovo in neotesano. O globljem dušeslovnem razvoju se seveda ne more niti govoriti, ker so te osebe le šablone, ne pa resnični ljudje.

Levstikov Krpan je šaljiva povest, ki se pripoveduje na čelešniku ob zimskem večeru v kmečki koči. Tu lahko Krpan izvršuje najneverjetnejše stvari, in čimbolj je robot in junaški, tembolje, da jo le zabrusi po kranjsko in po ribniško.

Na odru postane vsa stvar drugačna. Martin Krpan, ki ga kot nemogočega, samo kot epičnega, simbolnega junaka občudujemo v povesti, se mora v vsej svoji nemogočnosti v istini pokazati na odru. To je tehnična zapreka, ki je Govekar ni mogel premagati. Ta Krpan, ki bi igral izvrstno vlogo v kakem „Kasperltheatru“, je na resnem odru ravnotako nemogoč, kakor njegova kobila, ki je — in to je značilno — na ljubljanskem odru igrala pravzaprav glavno vlogo . . . Tudi cesarski dvor, ki si ga kmečka pravljica lahko slika po domače v svoji prirodni naivnosti, postane v tem okviru na odru samo smešna karikatura. Narodna pravljica vidi cesarski dvor le v megleni, nedosežni daljavi, in zato vanj lahko zanese svoje naivne predstave. Na odru pa mora nastopiti dvor pred nami v svoji konkretni obliki — in tu se pokaže dramatska nemogočnost. V pravljici lahko cesar nastopa kakor kak kmečki župan — na odru pa je le nerodna figura. In tako so v vsej igri same figure, a ni nobene osebe. Zato je pisatelj imenoval svojo igro dramatsko pripovedko. Pripovedka pa mora biti narodno naivna. Tendenca, ki jo je položil pisatelj v igro, pa ni naivna, in to razdere vso harmonijo; nezdržljiva elementa igre se borita med seboj tako, da drug drugega izpodriva in uničuje. In to je slaba stran te igre, ki „vleče“ le, kolikor je v njej razposajenega humorja. R. + L.

ČEŠKA.

Ant. Klášterský: **Sny a toulky.** Básně. Poetické Besedy Máje č. 3. Naklad. družstvo Máje. 1905. Cena K 1. — Ako se ne motim, je izdal A. Klášterský že osemnajst pesniških zbirk, ali le-ta je izmed njih najboljša, zakaj nahajajo se v nji tako lepe pesmi, da jih nekateri kritiki štejejo med najboljše proizvode

češke lirike. Jaroslav Vrchlický je označil pesniški profil Klášterskega (v delu „Česká Poesie XIX. věku“) s temi-le besedami: „V prvih pesniških knjigah je Klášterský genrist kakor Coppée in Theuriet, v poznejših knjigah je lirik tihega notranjega življenja, ki crpa mnogo iz življenja, umetnosti, narave in lastnega srca in se kloni k optimističnemu svetovnemu nazoru. Oblika njegovih verzov je čista, skoraj boječe vzorna; razen tega je pester v gradivu, večjidel melanholičen, tupatam poln šaljivosti.“ Tudi v svoji najnovejši pesniški zbirki se kaže Klášterský kot absoluten lirik, ki ima globino čuvstev in refleksij. Verzi imajo klasično obliko. Njegovo obzorje je polno krasote in dražesti.

Planketa Frangeševa.

„Jačajmo se!“

Jan Karník: **Chudobná žěň.** Verše. Vydal „Nový Život“ v Prostějově. Cena K 1:20. — Pesnik te zbirke se takoj na čelu knjige skromno izgovarja:

„Povadly květy na drsném pni,
nastává hodina chudobných žní“

in na drugem mestu pravi:

„Že nejsem básník — dobře vím“,

a sodi preskromno o sebi. To ni „chudobná žěň“ (revna žetev), ampak bogata žetev. Zbirka ne prinaša sicer cvetov iz tujih vrtov, cvetov omamljivih dišav, ali za to izobilje cvetja s čeških travnikov in vrtov. Pesnik je po svojem